

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 38/03-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. septembra 2003 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho prerokoval prijatú sťažnosť M. G., bytom D. V., zastúpenej advokátkou JUDr. E. T. D., Advokátska kancelária, B., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. D 589/97 (Dnot 90/97) a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. D 589/97 (Dnot 90/97) p o r u š i l právo M. G., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. D 589/97 (Dnot 90/97) p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prietahov.

3. M. G. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 35 000 Sk (slovom tridsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Trenčíne povinný vyplatiť jej advokátke JUDr. E. T. D., Advokátska kancelária, B. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. M. G. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 12 400 Sk (slovom dvanásťtisícštyristo slovenských korún), ktorú je Okresný súd v Trenčíne povinný vyplatiť advokátke JUDr. E. T. D., Advokátska kancelária, B., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 26. februára 2003 č. k. I. ÚS 38/03-15 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť M. G., bytom D. V. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. E. T. D., Advokátska kancelária, B., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Trenčíne (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. D 589/97 (Dnot 90/97).

1.1 Sťažovateľka v sťažnosti okrem iného uviedla, že aj „samotný súd v odpovedi na sťažnosť na prietahy v súdnom konaní zo dňa 18. 03. 2002“ konštatoval, že „postup Okresného súdu v Trenčíne je jedinou príčinou porušenia základného práva“. Sťažovateľka zároveň žiadala prikázať okresnému súdu konať tak, „aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá“, a priznať jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 35 000 Sk ako náhradu nemajetkovej ujmy „pre nemožnosť nadobudnutia vlastníckeho práva, plnohodnotného užívania a nakladania s predmetmi patriacimi do dedičstva, z toho

vyplývajúcej nemožnosti riadneho uplatňovania si svojich práv, keďže porušenie základného práva nie je už možné napraviť zrušením rozhodnutia alebo opatrenia, resp. uvedením do predošlého stavu“.

1.2 Sťažovateľka nakoniec žiadala uložiť okresnému súdu aj povinnosť zaplatiť jej trovy právneho zastúpenia vo výške celkom 18 202 Sk, ktorú žiadala „spolu s priznaným finančným zadosťučinením (...) uhradiť na účet právneho zástupcu“ do jedného mesiaca. Právna zástupkyňa v podaní z 30. apríla 2003 vyčíslila trovy právneho zastúpenia tak, že popri odmene za tri úkony (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie na ústavný súd z 5. decembra 2002 a vyjadrenie z 30. apríla 2003) uplatnila aj „Náhrada hotových výdavkov: nazretie do spisu dňa 22. 11. 2002, náhrada za použité motorové vozidlo, cesta Bratislava – Košice a späť: (...) 3 854,- Sk, náhrada pohonných hmôt (...) 1 902,- Sk a náhrada za premeškaný čas (...) 380,- Sk, t. j. spolu 6 136,- Sk“.

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedníčkou, JUDr. M. T., vyjadreniami z 24. marca a 5. augusta 2003 a právna zástupkyňa sťažovateľky vyjadreniami z 30. apríla 2003.

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva – inak ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03).

II.

Na základe spisu okresného súdu sp. zn. D 589/97 (Dnot 90/97) a písomných vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav tohto konania:

1. Na okresnom súde pod sp. zn. D 589/97 (Dnot 90/97) sa vedie dedičské konanie po nebohom R. R. - otcovi sťažovateľky, ktorý zomrel 26. februára 1997.

2. Po tom, čo bolo oznámenie o úmrtí menovaného doručené okresnému súdu 10. marca 1997, okresný súd vydal 12. marca 1997 uznesenie č. k. D 589/97-2 o začatí konania v dedičskej veci a zároveň rozhodnutím (č. k. D 589/97-3) poveril notárku JUDr. M. Z. ako súdnu komisárku na vykonanie potrebných úkonov vo veci prejednaní dedičstva po R. R.

3. Predbežné šetrenie bolo uskutočnené 12. septembra 1997 a následne súdna komisárka požiadala „Stredisko cenných papierov“ a príslušný kataster o zaslanie listinných dôkazov. Po ich doručení bol určený termín pojednávania na 9. január 1998, keď došlo k vydaniu osvedčenia o dedičstve na základe dohody dedičov. Toto osvedčenie napadla jedna zo známych dedičiek a žiadala o pokračovanie v konaní v zmysle § 175e - § 175z Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). V dôsledku tejto skutočnosti sa uskutočnilo pojednávanie 17. marca 1998. Na základe tohto pojednávania okresný súd rozhodol v zmysle dohody uzavretej pred súdnou komisárkou uznesením zo 7. decembra 1998 č. k. D 589/97-42, proti ktorému bolo podané 29. apríla 1999 odvolanie.

4. Dňa 7. septembra 1999 zákonná sudkyňa vrátila spis súdnej komisárke za účelom vykonania opráv týkajúcich sa zrejmých nesprávností a zároveň upozornila, že spis je potrebné zaslať obratom späť z dôvodu podaného odvolania.

5. Na základe žiadosti predsedníčky okresného súdu z 1. marca 2002 o predloženie spisu za účelom vykonania kontroly plynulosti a rýchlosti konania v súvislosti

so sťažnosťou sťažovateľky súdna komisárka 15. marca 2002 zaslala spis okresnému súdu a zároveň upozornila na pripojené uznesenie, ktoré je potrebné doručiť účastníkom. Zákonná sudkyňa spis súdnej komisárke znovu vrátila úpravou z 25. októbra 2002 s pokynom, že „vo veci nie je možné účastníkom zaslať nové uznesenie, ale je potrebné postupovať podľa § 164 O. s. p. a vydať opravné uznesenie, v ktorom budú odstránené chyby v písaní, počítaní a iné zrejme nesprávnosti“ (č. 1. 55). Následne súdna komisárka spis spolu s opravným uznesením predložila okresnému súdu 11. marca 2003.

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. D 589/97 (Dnot 90/97), ktorého predmetom je prejednanie a rozhodnutie v dedičskej veci, došlo k porušeniu práva sťažovateľky zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prietáhov (...)“.

2. Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení z 24. marca 2003 k priebehu konania uviedla, že „Na prietáchoch v konaní sa teda podieľali účastníci dedičského konania, súdna komisárka i tunajší súd z dôvodu nedostatočného personálneho obsadenia“. Vo vyjadrení z 5. augusta 2003 predsedníčka okresného súdu k tomu dodala, že „Výšku finančného zadosťučinenia, ktorú sťažovateľka požaduje nepovažujem za primeranú. Domnievam sa, že nezodpovedá zisteným skutkovým okolnostiam“.

3. Sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne uviedla, že s vyjadrením okresného súdu „súhlasíme v tej časti, že na prietáchoch sa podieľal okresný súd a súdna komisárka. Nesúhlasíme s tvrdením, že na prietáchoch sa podieľali účastníci dedičského konania (...)“.

4. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti

každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

4.1 Ústavný súd konštatuje, že v inkriminovanom konaní došlo k významnému prieťahu predovšetkým v období od 7. septembra 1999, keď bol spis vrátený súdnej komisárke na vykonanie opravného uznesenia (pozri bod 4 časti II nálezu), do 11. marca 2003, keď bol spis s vykonanou opravou okresnému súdu vrátený (pozri bod 5 časti II nálezu), t. j. počas 3 rokov a 6 mesiacov. Skutočnosť, že sa ho dopustila prevažne súdna komisárka, nemá žiaden vplyv na zodpovednosť okresného súdu za tento prieťah v súdnom konaní vzhľadom na to, že súdna komisárka konala pod kontrolou okresného súdu a podľa jeho pokynov.

4.2 Uvedený prieťah, ktorý nebol závislý od zložitosti veci a ani nebol vyvolaný správaním sťažovateľky, bolo potrebné v súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 28/01, I. ÚS 108/02) považovať za „zbytočný prieťah“ v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy. Tento prieťah nebolo možné ospravedlniť skutočnosťami uvádzanými vo vyjadrení predsedníčky okresného súdu (nedostatočné personálne obsadenie), pretože – tak ako to už bolo uvedené v cit. judikatúre ústavného súdu – nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie napadnutých vecí bez zbytočných prieťahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote. Z vyjadrenia predsedníčky okresného súdu nevyplýva prijatie takýchto opatrení.

K tomu ústavný súd dodáva, že nie každý zistený prieťah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (pozri napr. rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 128/03 z 25. júna 2003

a v ňom cit. predchádzajúcu judikatúru ústavného súdu). Avšak lehota 3 rokov a 6 mesiacov, ktorú okresný súd potreboval v danej veci na spracovanie jednoduchej písomnosti, akou bolo písomné vyhotovenie opravného uznesenia podľa § 164 OSP, je v každom prípade z hľadiska v ústave zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ktorého základným účelom je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa dotknutý účastník konania nachádza (pozri napr. I. ÚS 41/02), neospravedliteľná a ústavne neudržateľná.

4.3 Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

5. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

6. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (čl. 127 ods. 3 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľka požadovala priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 35 000 Sk.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľku. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľky (pozri bod 4.2 tejto časti) považuje za primerané v požadovanej výške.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadostučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

7. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) úhradu trov konania vo výške 12 400 Sk z dôvodu trov jej právneho zastúpenia advokátkou JUDr. E. T. D., Advokátska kancelária, B., tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 4.

7.1 Náhrada sa priznala za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia, písomné doplnenie sťažnosti z 5. decembra 2002) v hodnote po 3 900 Sk (základom pre výpočet výšky odmeny za úkon právnej služby bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2001 vo výške 11 693 Sk) a za jeden úkon právnej služby (písomné vyjadrenie z 30. apríla 2003) v hodnote 4 270 Sk (tu bola základom pre výpočet mzda v prvom polroku 2002 vo výške 12 811 Sk) a k tomu dvakrát náhrada režijného paušálu po 100 Sk a jedenkrát po 128 Sk (§ 13 ods. 8, § 19 ods. 3, § 24 ods. 3 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb). V tomto rozsahu bola priznaná náhrada sťažovateľke v súlade s tým, ako bola jej právnu zástupkyňou uplatnená.

7.2 Ústavný súd však nepovažoval za úkon právnej služby, za ktorý sťažovateľke v danej veci patrí odmena a náhrada hotových výdavkov, nazretie jej právnej zástupkyne do spisu ústavného súdu v jeho sídle v Košiciach 22. novembra 2002 (pozri bod 1.2 časti I nálezu), pretože výdavky spojené s týmto úkonom právnej služby, ku ktorému došlo v čase, keď sťažovateľka bola písomne vyzvaná na odstránenie nedostatkov svojej sťažnosti pred rozhodnutím ústavného súdu o jej prijatí na ďalšie konanie, nemožno považovať za

účelne vynaložené trovy, náhradu ktorých by mal druhý účastník tohto konania znášať popri náhrade za trovy právneho zastúpenia spojené s prípravou a prevzatím vecí a doplnením sťažnosti (pozri predchádzajúci bod 7.1).

7.3 Vyplatenie priznanej sumy nebolo možné uložiť na účet právnej zástupkyne, pretože ani sťažovateľka, ani jej právna zástupkyňa tento účet dostatočne nešpecifikovali (nebol označený peňažný ústav) pri uplatnení tejto náhrady.

8. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. septembra 2003